

Už nie tulipány a dreváky, ale holandský dizajn!

text Anna Maximová

foto archív design factory

Geografický kontext hrá dôležitú úlohu v akomkoľvek tvorivom prejave človeka. Okrem polohy na mape totiž determinuje aj špecifickú kultúrnu tradíciu, ktorá v podstate priamo či nepriamo vychádza z konkrétnej geografickej polohy.

Fenomén „národných výstav“ je známy už od 19. storočia a doposiaľ sa niektoré významné medzinárodné prehliadky súčasného umenia často koncipujú podľa rovnakej schémy. Je to tak trochu stereotypný a jednoduchý spôsob škatulkovania alebo úsilie objavovať spoločné znaky prejavu jednotlivcov žijúcich v podobných podmienkach?

Dizajn sa v našich končinách reflektuje a vystavuje v kontexte vizuálneho umenia krátky čas. Ešte stále sa učíme prijímať fakt, že „niečo“, čo je užitočné alebo čo sa denne používa, môže mať aj inú, povedzme estetickú kvalitu.

Tak prichádzajú k slovu v súčasnosti rozšírené „národné“ prezentácie dizajnu. Dokážu byť inšpirujúce, objavné, prekvapujúce, „oči otvárajúce“. Sprostredkujú nielen odlišný spôsob umeleckého myslenia, ale predovšetkým odlišný spôsob reálnej každodennej životnej filozofie.

Ako „žil“ a „žije“ dizajn v Holandsku ukázali v nedávnej minulosti výstavné projekty, ktoré zároveň vzácne prepojili českú a slovenskú scénu. V rámci každoročnej prehliadky interiérového dizajnu Art & Interior boli v Národnej galérii v Prahe inštalované dve výstavy

v jednej kompozícii, spájajúcej minulé i súčasnú éru holandského dizajnu.

Artefaktom z obdobia rokov 1885 – 1935 tak sekundovali svieže kúsky súčasných dizajnérov. Práve túto časť inštalácie (nazvanú Welcome home) reprízovala v pozmenenej a rozšírenej podobe vo svojich priestoroch pod názvom Dutch design 2006 bratislavská design factory a sprostredkovala skvelý vizuálny zážitok aj slovenskému publiku. Konfrontácia období a štýlov v spoločnom priestore vyznela v tomto prípade skôr harmonicky, ako rušivo či provokačne.

Tzv. Druhý Zlatý vek, obdobie rokov 1885 – 1935 v holandskom dekoratívnom umení, to je predovšetkým secesia a Art Deco. Oba štýly, tak ako na seba nadväzovali, našli svoje významné uplatnenie v oblasti úžitkového umenia. Odhliadnuc od protichodných štýlových tendencií v ich rámci (napr. ornamentálnosť vs. geometrická ornamentika, remeselná vs. strojom výroba), je obdivuhodné, akú širokú oblasť dokázali „dizajnéri“ v tomto období postihnúť. Od návrhov nábytku, keramiky, porcelánu, skla, lúč, hodín a povedzme aj svetelníkov, až po návrhy poťahových textílií, tapiet a koberecov.

01

02

03

Chronológia výstav

Holandský dizajn Druhého Zlatého veku 1885 – 1935, Národná galéria, Praha, apríl 2006

Welcome home – súčasný holandský dizajn, Národná galéria, Praha, apríl 2006

Dutch design 2006, design factory, Bratislava, jún 2006

Na vystavených akvareloch interiérových návrhov je evidentné úsilie o komplexné chápanie obytného priestoru. To, ako úzko bolo dekoratívne umenie prepojené s každodenným životom, dokazujú aj návrhy dekoračného papiera, telegramov, látok, i viniet na víno. Holandskí umelci sa úspešne realizovali aj v oblasti grafického dizajnu, čo dokazujú vystavené reklamné plagáty a tlače, obálky kníh a časopisov.

Svojou komplexnosťou a dôrazom na funkčnosť a precízne spracovanie predmetov každodennej potreby sa stalo holandské úžitkové umenie na prelome 19. a 20. storočia dôležitým zdrojom inšpirácie pre moderný i súčasný dizajn.

Tradičia holandského dizajnu veľmi úspešne pokračuje. Súčasní dizajnéri vyznávajú rovnaké hodnoty ako ich predchodcovia. Môžeme tak začať špekulovať o národnej špecifickosti. Tradičná jednoduchosť a dôraz na funkciu však dokážu byť úžasne pestré! Hoci to znie pre našinca trochu ako sci-fi, v Holandsku je v súčasnosti dizajn expandujúcim priemyselným odvetvím a samostatní dizajnéri i dizajnérske spoločnosti sa významnou mierou podieľajú na vytváraní prostredia,

v ktorom žijú všetky vrstvy holandskej spoločnosti.

Vyššie spomínaná pestrosť v navrhovaní predmetov, ktoré sú nevyhnutnými spoločníkmi každodenného života, nie je v žiadnom prípade nefunkčný dekorativizmus, ale hravá rafinovanosť. Prejavuje sa stále a znovu.

Sofie Boonman je mladá dizajnérka, ktorá pracuje najmä s keramikou. Kto by odolal jej jednoduchým bielym vázam, ktoré tvarom a štruktúrou pripomínajú termofoz? Erik Jan Kwakkel je autorom slávnej série dlaždičiek, ktoré majú v sebe zabudovanú funkciu. Do kuchyne si tak môžete prilepiť dlaždicu s kvetinným alebo s háčikmi na utierky. Ušetria vám zbytočné vŕtanie. A okrem toho sú krásne.

Doménou Arnouta Vissera je sklo. Preferuje čisté tvary a prísne dodržiavanie účelovosti. Ani to však nevyklučuje priestor na hru a humor. Niektoré jeho objekty pripomínajú laboratórne či dokonca alchymistické náčinie.

Osobitnou kapitolou a pre dizajnérov vďačnou témou sú svetidlá. Po sedacom nábytku boli v rámci oboch výstav pravdepodobne najzastúpenejším artik-

04

05

lom – od minimalistickej „multilampy“ s názvom Lampscales Frederika Roije, ktorá skutočne pripomína zasnežené pohorie, cez stojacu lampu Chrisa Sluttera, ktorá vzbudzuje dojem, že je len tak mimochodom opretá o stenu, až po závesné svetidlo v štýle gymnastických kruhov zo štúdia Stallinga alebo dokonca luster, ktorý by možno zniesol aj označenie neobarokový od dizajnerskej dvojice Brand van Egmond, ktorá svojím zaujatím o históriu príjemne vybočuje z línie jednoduchej funkčnosti.

Bez nábytku by sa asi žiadna prezentácia dizajnu neobišla, preto za všetky spomeňme spoločnosť Artifort, ktorá je od 60. rokov verná svojej štylovej koncepcii. Artifort hlása „sixties forever“ a v súčasnosti už ikonické stoličky a kreslá ako Tulip, Tongue, Mushroom či Orange slice dokážu byť stálou inšpiráciou pre dizajnérov navrhujúcich pre Artifort (napr. René Holten, Patrick Norguet, Michiel van der Kley).

Pražská Národná galéria sa touto sviežou výstavou aspoň čiastočne vytrhla z letargie svojho dramaturgického plánu. Avizovaná „živá, komunikatívna a pútavá podoba inštalácie“ sa však nekonala.

Predmety, ktoré priam vyzývajú na vyskúšanie alebo aspoň na ohmatanie, sa zväčša týčili na sokloch, na ktorých strašilo „dont touch“, inštalované väčšmi klasicky ako inovatívne. Okrem toho bol návštevníkovi v päťach dozor, pripravený ihneď zasiahnuť.

Tento nedostatok sa podarilo eliminovať v progresívnejšej design factory a zážitok bol tým pádom kompletný po všetkých „zmyslových“ stránkach. Veď dizajn sa nielen obdivuje, ale predovšetkým „konzumuje“.

Dizajnéri René Holten, Richard Hutten, Erik Jan Kwakkel, Arnout Visser a Chris Slutter prišli do Bratislavy podporiť svojou prítomnosťou otvorenie výstavy a pri tejto príležitosti predstavovali na krátkom seminári svoju aktuálnu tvorbu.

- 01 Lampa s názvom Lampscales od Frederika Roije
- 02 Kolekcia pohárov Arnouta Vissera
- 03 Kresielko Kirk spoločnosti Artifort
- 04 Erik Jan Kwakkel a jeho obkladačka so zabudovanou funkciou, tu ventiláciou
- 05 Keramické „termofory“ Sofie Boonman